Seppo Villa
OTT, kauppaoikeuden professori
Helsingin yliopisto

Eduskunnan talousvaliokunnalle

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt minulta lausuntoa asiassa HE 53/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi väliaikaisesta poikkeamisesta osakeyhtiölaista, asunto-osakeyhtiölaista, osuuskuntalaista, yhdistyslaista ja eräistä muista yhteisölaeista (”**Ehdotus**”). Lausun kunnioittavasti seuraavaa.

1 Mistä asiassa on kysymys?

Laki väliaikaisesta poikkeamisesta osakeyhtiölaista, asunto-osakeyhtiölaista, osuuskuntalaista, yhdistyslaista ja eräistä muista yhteisölaeista Covid-19 epidemian leviämisen rajoittamiseksi (677/2020, Koronalaki) on voimassa 30.6.2021 saakka.

Ehdotuksella on tarkoitus jatkaa Covid-19 epidemian johdosta Koronalain säännösten voimassaoloa siten, että pörssi- ja First North -listayhtiöt voivat järjestää yhtiökokouksen kokonaan etäosallistumiseen perustuen kesäkuun 2022 loppuun asti ja osuuskunnat, yhdistykset ja eräät rahoitusalan yritykset voivat sallia etäosallistumisen ja asiamiehen käytön kesäkuun 2022 loppuun mennessä järjestetyssä laissa tarkoitetussa kokouksessa. Lisäksi tarkoituksena on, että yhteisöt voivat lykätä kevään ja kesän lakiin, yhtiöjärjestykseen ja sääntöihin perustuvat yhteisöjen osakkeenomistajien ja jäsenten kokoukset pidettäväksi syyskuun 2021 loppuun mennessä.

Tässä vaiheessa Covid-19 pandemiaa, Ehdotuksen tulokulma on perusteltavissa ottaen huomioon saadut kokemukset pörssiyhtiöiden ja First North -listayhtiöiden kokouskäytänteistä vuonna 2020 ja keväällä 2021 sekä voimassa olevat määräykset ja arviot Covid-19 Pandemian kolmannen aallon vaikutuksista Suomessa.

Olen lausunut hallituksen esityksestä 45/2020 Eduskunnan Talousvaliokunnalle 19.4.2020 päivätyllä lausunnolla ja hallituksen esityksestä 117/2020 Eduskunnan Talousvaliokunnalle 6.9.2020 päivätyllä lausunnolla. Viittaan tässä lausunnossa myös aikaisempiin lausuntoihini, koska nyt ehdotetut säännökset ovat hyvin pitkälti samansisältöiset lakien 290/2020 ja 677/2020 kanssa.

Keskityn tässä lausunnossa lähinnä kuvaamaan niitä ongelmia, joita olen havainnut yhtiökentällä yhtiökokouksien järjestämisessä lakien 290/2020 ja 677/2020 perusteella.

Käsittelen asiayhtenevyydestä johtuen vain osakeyhtiöitä.

2 Havaintoja yhtiökentältä 2020-2021

2.1 Asunto-osakeyhtiöt ja suppeasti omistetut yksityiset osakeyhtiöt

Hyvin suppeasti omistetuissa, yhden tai vain muutaman osakkeenomistajan osakeyhtiöissä yhtiökokousten pitäminen ei ole ollut millään tavalla ongelmallista.

Havaintojeni mukaan huomattava määrä asunto-osakeyhtiöitä jätti vuoden 2020 varsinaisen yhtiökokouksen järjestämisen lain 290/2020 mahdollistaman määräajan (30.9.2020) loppuun, eivätkä käytännössä hyödyntäneet etäosallistumismahdollisuuksia tuolloin kovinkaan suuressa määrin. Tämä oli ymmärrettävää ottaen yleisellä tasolla huomioon asunto-osakeyhtiöiden osakkeenomistajien keskimääräisen heikohkon valmiuden osallistua etäyhteyksien välityksellä yhtiökokoukseen.

Sittemmin keväällä 2021 eräät asunto-osakeyhtiöt ja suppeasti omistetut osakeyhtiöt ovat järjestäneet yhtiökokouksia etäosallistumismahdollisuuksia (Teams, Zoom yms.) hyödyntämällä.

Voidaankin tehdä varovainen johtopäätös, jonka mukaan osakkeenomistajien kyky ja mahdollisuudet osallistua yhtiökokoukseen etänä ovat sinänsä vahvistuneet, mutta siitä huolimatta on hyvin tarpeellista, että Ehdotuksessa annetaan mahdollisuus siirtää varsinaisen yhtiökokouksen pitäminen syyskuun 2021 loppuun. Tämä on erityisen tärkeää asunto-osakeyhtiöissä, joissa on tyypillistä se, että osakkeenomistajien ikäkirjo on hyvin laaja.

Pandemian kehitys näyttää etenevän kesää kohti niin, että loppukesästä 2021 voi olla suhteellisen turvallista osakkeenomistajien kokoontua yhtiökokouksiin, vaikka yhtiökokouksia ei viimeisen tiedon mukaan pidetäkään yleisötapahtumina.

Ehdotukset – kaikkien yhteisömuotojen osalta – koskien varsinaisten yhtiökokousten pitämisen viimeistään 30.9.2021 ovat kannatettavia.

2.3 Suuret yksityiset osakeyhtiöt

Suomessa on jonkin verran yksityisiä osakeyhtiöitä, joissa on suuri määrä – useita satoja – osakkeenomistajia. Lait 290/2020 ja 677/2020 sekä Ehdotus eivät tunnista sanottuja yhtiöitä erikseen, vaan niihin sovelletaan väliaikaisessa poikkeamisessa samaa sääntelyä kuin yhden tai kahden osakkeenomistajan yhtiöihin. Tällaiset yhtiöt ovat järjestäneet varsinaisen yhtiökokouksena 2020 ja osin nyt jo 2021 hyödyntämällä Ehdotuksen 2 §:n 2 momenttiin rinnastuvaa (vapaaehtoista) yhtiön tarjoamaa asiamiesjärjestelmään, etäosallistumista (Teams, Zoom tms.) sekä muutoin niin, että fyysisesti paikalla on ollut vain muutamia henkilöitä yhtiökokouksen puheenjohtajan lisäksi.

Mekanismi on toiminut, mutta pullonkauloja on ollut läsnä olevien toteamisessa, vastaehdotusten tekemisessä, äänestämisessä ja teknisten yhteyksien toiminnassa. Helpottaisi suuresti, jos laajasti omistettuihin osakeyhtiöihin sovellettaisiin samoja poikkeussäännöksiä kuin pörssiyhtiöihin esim. siiloin, jos osakkeenomistajien määrä varsinaisena yhtiökokouspäivänä on enemmän kuin 200.

Ehdotan, että Ehtouksen 2 §:n 7 momenttiin lisättäisiin uusi virke. Lisäys kursiivilla.

> Edellä 2–6 momentissa säädetty koskee myös kaupankäynnistä rahoitusvälineillä annetun lain (1070/2017) 1 luvun 2 §:n 1 momentin 8 kohdassa tarkoitetussa monenkeskisessä kaupankäyntijärjestelmässä kaupankäynnin kohteena olevan osakkeen liikkeeseenlaskijana olevan osakeyhtiön yhtiökokousta *sekä sellaisen osakeyhtiön yhtiökokousta, jossa yhtiökokouksen kutsuhetken osakasluettelon mukaan on vähintään 200 osakkeenomistajaa.*

2.3 Pörssiyhtiöt

Keväällä 2020 pörssiyhtiöt järjestivät varsinaiset yhtiökokouksena vaihtelevalla tavalla. Osa ehti pitää varsinaisen yhtiökokouksen ennen rajoituksia tai lain 290/2020 voimaantuloa. Lain 290/2020 voimaan tultuakin osa pörssiyhtiöistä piti niin sanotun normaalin kokouksen, mutta niin, että kokoukseen osallistuvat jaettiin moneen eri saliin, joissa yhdessäkään ei ollut enempää kuin 10 henkilöä ja muille halukkaille osakkeenomistajille tarjottiin mahdollisuus seurata streemattua yhtiökokousta passiivisena ja ei yhtiökokouksessa läsnäolevana. Tämäkin malli toimi, mutta vaati organisaatiolta vahvaa tietoteknistä osaamista.

Osa yhtiöistä hyödynsi lain 677/2020 tarjoaman mahdollisuuden ja järjesti varsinaisen yhtiökokouksen lain 677/2020 2 §:n 3 momentin mukaisesti:

> ”Osakeyhtiölain 5 luvun 6 §:n 1 momentista ja 16 §:n 2 momentista poiketen pörssiyhtiön yhtiökokous voidaan järjestää niin, että osakkeenomistaja voi käyttää oikeuttaan yhtiökokouksessa vain osakeyhtiölain 5 luvun 16 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla postin, tietoliikenneyhteyden tai muun teknisen apuvälineen avulla. Yhtiön hallitus voi päättää tällaisen kokouksen järjestämisestä. Yhtiön hallitus voi lisäksi päättää, että myös tämän pykälän 2 momentissa tarkoitettu asiamies voi osallistua yhtiökokoukseen vain tässä momentissa tarkoitetulla tavalla.”

Kaiken kaikkiaan voi sanoa, että kevään 2020 yhtiökokoukset menivät olosuhteet huomioon ottaen hyvin ja niin näyttää tapahtuvan myös kevään 2021 varsinaisten yhtiökokousten kohdalla. Käytännössä näyttää siltä, että yhtiökokoukset järjestetään keväällä 2021 hyödyntämällä pääsääntöisesti lain 677/2020 2 §:n 2-5 mekanismia.

Ehdotuksen 2 §:n 3-6 mukaan (ja lain 677/2020 2 §:n 2-5) soveltamiseen liittyy muutama ongelma, jotka kytkeytyvät toisiinsa. Ensimmäinen koskee osakkeenomistajan ehdotuksenteko-oikeutta. Voimassa olevan OYL 5 luvun 5 §:n mukaan yhdenkin osakkeen omistajan kokouksessa esittämä ehdotus tulisi ottaa huomioon äänestyksessä, vaikka on selvää, että ehdotus ei käytännössä vaikuttaisi äänestyksen tulokseen. Asiassa on myös huomattava, että voimassa olevan etäosallistumista mahdollistavan OYL 5 luvun 16 §:n 2[1] momentin (4 virkkeen) säännöksessä ”Tällöin kokouskutsussa on mainittava tässä momentissa tarkoitetusta osallistumismahdollisuudesta, sen käyttämisen edellytyksistä, siihen liittyvistä osakkeenomistajan puhevallan käyttämisen mahdollisista rajoituksista sekä siinä noudatettavasta menettelystä” ei aseteta mitään prosentuaalisia rajoituksia osakkeenomistajan omistuksen suuruudelle ehtona oikeudesta tehdä ehdotuksia tai vastaehdotuksia yhtiökokouksessa.

Yhden (1) prosentin osuus kaikista osakkeista on vaatimuksena varsin korkea. Suuremmissa pörssiyhtiössä yhden prosentin osuus yhtiön kaikista osakkeista voi edustaa usean

[1] OYL 5 luvun 16 §:n 2 momentti kuuluu kokonaisuudessaan seuraavasti: ”Yhtiöjärjestyksessä voidaan määrätä, että kokoukseen saa osallistua postin taikka tietoliikenneyhteyden tai muun teknisen apuvälineen avulla. Myös hallitus voi päättää asiasta, jollei yhtiöjärjestyksessä määrätä toisin. Edellytyksenä on, että osallistumisoikeus ja ääntenlaskennan oikeellisuus voidaan selvittää tavallisessa yhtiökokouksessa noudatettaviin menettelyihin verrattavalla tavalla. Tällöin kokouskutsussa on mainittava tässä momentissa tarkoitetusta osallistumismahdollisuudesta, sen käyttämisen edellytyksistä, siihen liittyvistä osakkeenomistajan puhevallan käyttämisen mahdollisista rajoituksista sekä siinä noudatettavasta menettelystä.”

kymmenen miljoonan ja kaikkein suurimmissa jopa yli 100 miljoonan (jos yhtiön markkina-arvo on vähintään 10 Mrd€) euron osakesijoituksen markkina-arvoa. Suomessa tällaiset yksittäiset sijoitukset ovat hyvin harvinaisia ja käytännössä äänestykseen otettavan vastaehdotuksen voi tehdä käytännössä vain hyvin harva osakkeenomistaja.

Laki 290 tuli voimaan 1.5.2020. Ehdotus olisi voimassa 30.6.2022 saakka. Kyseessä on siten jo yli kahden vuoden poikkeuksesta osakkeenomistajan erääseen keskeiseen osakeoikeuteen. Poikkeuksen sisältöä suhteessa sen kestoon on arvioitava suhteellisuusperiaatteen perusteella. Jos poikkeaminen jatkuu ehdotettua pidempään uudella lailla, prosentin omistusosuus vaatimus pörssiyhtiössä on liian korkea raja. Se loukkaisi perustavalla tavalla osakkeenomistajan oikeuksia.

Toinen ongelma liittyy Ehdotuksen 2 §:n 4 momentin viimeiseen virkkeeseen: ”Kaikissa päätettävissä asioissa äänestysvaihtoehtoina on oltava kyllä ja ei, jos on vain yksi ehdotus”. Tämä toimii hyvin normaalien yhtiökokousasioiden kohdalla, mutta on hyvin ongelmallinen vaalien, esimerkiksi hallitusten jäsenten vaalien osalta.

OYL 5 luvun 26 §:n 1 momentin 2. virkkeen mukaan: ”Vaalissa tulee valituksi eniten ääniä saanut”. Jos on niin, että varsinaisessa yhtiökokouksessa ei ole tehty vastaehdotusta nimitysvaliokunnan ehdotukseen yhtiön hallituksen jäseniksi (lista), niin osakeyhtiölain mukaan normaalissa fyysisessä yhtiökokouksessa hallitus (lista) tulisi valituksi ilman äänestystä, jos ehdotusta on kannatettu. Äänestys tulisi kysymykseen vain, jos esitetään vastaehdotus ja tällöin äänestyksessä valituksi tulisi eniten ääniä saanut ehdotus.

Ongelma on siis siinä, että jos varsinainen yhtiökokous järjestetään Ehdotuksen 2 §:n 3-6 momentin mukaan ennakkoäänestys kyllä / ei hallituksen (lista) valinnasta, niin on mahdollista, että nimitysvaliokunnan esitys saisi enemmän ei kuin kyllä ääniä ja siten äänestystuloksen mukaan hallitus ei tulisi valituksi. Tilanne olisi absurdi: Pörssiyhtiön yhtiökokous olisi päättänyt, että yhtiöön ei valita hallitusta. On mahdollista, että kuvatussa teoreettisesti mahdollisessa tilanteessa, tilannetta tulkittaisiin niin, että kun ei ole ollut vastaehdotusta ja koska kyseessä on ollut vaali, jossa valituksi tulee lain mukaan eniten ääniä saanut, niin hallitus katsottaisiin valituksi, jos esitys on saanut taakseen kyllä ääniä (ja ei äänet hylättäisiin). Tiedossani ei ole tilannetta, jossa näin olisi käynyt, mutta ns. hallintarekisteröityjen osakkeiden antaminen äänien osalta ja ns. ”proxy advisors -maailmassa” kuvattu tilanne ei ole täysin mahdoton. Hallituksen esitykseen voisi olla suositeltavaa ottaa muutama selittävä virke siitä, miten sanotussa tilanteessa tulisi lakia tulkita.

3 Johtopäätökset

Ehdotukset (HE 53/2021) ovat näissä vallitsevissa oloissa kannatettavia.

Helsingissä, 18 päivänä huhtikuuta 2021

Seppo Villa
Kauppaoikeuden professori
Helsingin yliopisto